MARTYNA SEROKA

25 lat działalności Rzecznika Praw Dziecka – próba bilansu sukcesów i niepowodzeń

25 Years of the Activity of the Ombudsman for Children: An Attempt to Assess Successes and Failures

Abstract

The purpose of this article is to summarize the 25 years of operation of the institution of the Ombudsman for Children in Poland. The Ombudsman for Children has constitutional status, and its powers are defined by law. Over the past 25 years, its powers have expanded, which has positively impacted its effectiveness. The Office of the Ombudsman for Children has also undergone a transformation. The article presents the most significant achievements in amending legal provisions for children and selected issues that ended in failure. The discussion concludes with *de lege ferenda* proposals for the constitutional and legislative authorities.

SŁOWA KLUCZOWE: Rzecznik Praw Dziecka, dziecko, ochrona praw dziecka

KEYWORDS: Ombudsman for Children, child, protection of children's rights

MARTYNA SEROKA – doktor nauk prawnych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, e-mail: martyna.seroka@uwm.edu.pl, ORCID – 0000-0002-1862-1150.

HTTPS://DOI.ORG/10.36128/CES8YP33

1 Wstęp

Dyskusję nad projektem ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka rozpoczęła w 1994 r. Senacka Komisja Nauki i Edukacji Narodowej, do której w dniu 19 września 1994 r. wpłynął projekt ustawy, wniesiony przez grupę senatorów. Zdaniem autorów, Rzecznik Praw Obywatelskich przywiązywał niedostateczną wagę do nagminnego łamania praw ponad 11 mln młodocianych obywateli, stąd też konieczność powołania odrębnego organu. Projekt miał i przeciwników, i zwolenników. Pomysł powołania Rzecznika poparli M. Łopatkowa i T. Smyczyński. Krytycznie do projektu odniósł się Rzecznik Praw Obywatelskich T. Zieliński[1]. Ustrojodawca dokonał konstytucjonalizacji instytucji Rzecznika Praw Dziecka, powierzając jednocześnie ustawodawcy uregulowanie jego kompetencji i sposobu powołania. Konstytucja nie przesądza pozycji ustrojowej tego organu, choć jego nazwa determinuje istotę jego kompetencji, jaką jest ochrona praw dziecka[2]. Urząd Rzecznika Praw Dziecka został ustanowiony ustawą z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka[3], na mocy art. 72 ust. 4 Konstytucji RP[4]. Decyzja o wprowadzeniu do art. 72 projektu Konstytucji dodatkowego ustępu 4 zapadła w ostatniej chwili. Nie było czasu na pogłębioną dyskusję nad szczegółowym modelem proponowanej instytucji. Opracowano wówczas społeczny projekt ustawy o RPD, był on jednak wadliwy, bo sprowadzał się do skopiowania ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Komisja Konstytucyjna ograniczyła się więc do przesądzenia jedynie samej zasady istnienia RPD, odsyłając pozostałe kwestie do ustawy zwykłej[5]. Jak wskazał wówczas M. Nazar, należy

1 Mirosław Nazar, „Niektóre zagadnienia małżeństwa i rodziny w świetle unormowań Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r." *Rejent*, nr 5 (1997): 124.

2 Monika Florczak-Wątor, „Komentarz do art. 72", [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. Piotr Tuleja (Warszawa: Wolters Kluwer, 2023), 264.

3 Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 292).

4 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.).

5 Adam Zieliński, „Instytucja Rzecznika Praw Dziecka w świetle Konstytucji", [w:] *W trosce o rodzinę. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Wandy Stojanowskiej*, red. Mirosław Kosek, Jerzy Słyk (Warszawa: C.H. Beck, 2008), 618–619. Więcej o pracach w Sejmie III kadencji przed ustanowieniem RPD oraz pracach w Sejmie VI kadencji: Paweł J. Jaros, *Rzecznik Praw Dziecka w Polsce* (Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Dziecka, 2013), 31–62.

pozytywnie ocenić wprowadzenie instytucji RPD, ale sukces tej koncepcji uzależniony będzie od dobrej ustawy, która określi kompetencje i sposób jego powoływania[6].

W ciągu 25 lat funkcjonowania instytucji Rzecznika Praw Dziecka Sejm powołał sześcioro Rzeczników w ciągu siedmiu kadencji[7]:

Kadencja	Okres (od – do)	Rzecznik Praw Dziecka
	1 stycznia 2000 r. – 7 czerwca 2000 r.	*vacat*
I	8 czerwca 2000 r. – 12 października 2000 r.	Marek Piechowiak
	13 października 2000 r. – 15 lutego 2001 r.	*vacat*
II	16 lutego 2001 r. – 16 lutego 2006 r. (*de facto* do 6 kwietnia 2006 r.)	Paweł Jaros
III	7 kwietnia 2006 r. – 30 czerwca 2008 r.	Ewa Sowińska
	1 lipca 2008 r. – 24 lipca 2008 r.	*vacat*
IV	25 lipca 2008 r. – 25 lipca 2013 r.	Marek Michalak
V	27 sierpnia 2013 r. – 27 sierpnia 2018 r. (*de facto* do 13 grudnia 2018 r.)	Marek Michalak
VI	14 grudnia 2018 r. – 14 grudnia 2023 r. (*de facto* do 20 grudnia 2023 r.)	Mikołaj Pawlak
VII	23 grudnia 2023 r. –	Monika Horna-Cieślak

2 Ewolucja kompetencji Rzecznika Praw Dziecka

W pierwotnej wersji ustawy Rzecznik mógł zwrócić się do organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji o złożenie wyjaśnień i udzielenie niezbędnych informacji, a także o udostępnienie akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe. Ponadto mógł zwrócić się do właściwych organów, w tym Rzecznika Praw Obywatelskich, organizacji lub instytucji, o podjęcie na rzecz dziecka działań z zakresu ich kompetencji. Rzecznik Praw Obywatelskich podejmował sprawy skierowane przez Rzecznika Praw

6 Nazar, „Niektóre zagadnienia małżeństwa i rodziny w świetle unormowań Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r.", 125.

7 Rzecznik Praw Dziecka, *Poczet Rzeczników w Polsce*, https://brpd.gov.pl/poczet-rzecznikow-w-polsce/ [dostęp: 20.06.2026].

Dziecka[8]. Rzecznik przedstawiał właściwym organom władzy publicznej, organizacjom i instytucjom oceny i wnioski zmierzające do zapewnienia skutecznej ochrony praw i dobra dziecka oraz usprawnienia trybu załatwiania spraw w tym zakresie. Rzecznik mógł również występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych. Organy, instytucje i organizacje, do których Rzecznik zwrócił się z wnioskami, były obowiązane ustosunkować się do tych wniosków w terminie 30 dni od daty ich otrzymania[9].

Następnie podczas prac Sejmu VI kadencji pojawiły się pomysły rozszerzenia zakresu kompetencji Rzecznika. Spośród wielu głosów przedstawicieli Kancelarii Prezydenta, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Rzecznika Praw Obywatelskich, Fundacji „Przyjaciółka", Komitetu Ochrony Praw Dziecka, Międzynarodowej Kapituły Orderu Uśmiechu, najdalej idącą wizję oraz projekt wzmocnienia instytucji Rzecznika Praw Dziecka przedstawił Paweł Jaros (były Rzecznik Praw Dziecka)[10]. Wskazał, że w ówczesnym stanie prawnym Rzecznik Praw Dziecka nie mógł złożyć wniosku do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją zaskarżonej ustawy czy innego aktu prawnego. Ale mógł on przystąpić do takiego procesu i należałoby o takie uprawnienie wnosić, by wzmocnić ustawowe możliwości Rzecznika Praw Dziecka[11]. Do tych uwag odniósł się Mirosław Wróblewski, dyrektor Zespołu Prawa Konstytucyjnego i Międzynarodowego w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich. Stwierdził, że proponowane rozwiązania stanowią w znacznej mierze powielenie funkcjonujących już przepisów o Rzeczniku Praw Obywatelskich, co – jego zdaniem – stwarza możliwość pewnego dublowania się kompetencji i uprawnień obu instytucji i opowiedział się za połączeniem obydwu urzędów[12]. Ostatecznie wyłoniły się trzy koncepcje. Pierwsza z nich (poselska) zakładała jedynie niewielkie wzmocnienie kompetencyjne Rzecznika, w istocie sprowadzające się do możliwości wniesienia przez niego wniosku o wyciągnięcie sankcji za naruszenie praw dziecka wobec

8 Art. 10 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2000 r., Nr 6, poz. 69), w brzmieniu obowiązującym od 31 stycznia 2000 r. do 17 grudnia 2008 r.

9 Art. 11 tejże ustawy.

10 Jaros, *Rzecznik Praw Dziecka w Polsce*, 40.

11 Ibidem, 42.

12 Ibidem, 43–44.

pracowników organów, do których o pomoc w załatwieniu sprawy się zwrócił. Druga koncepcja (byłego Rzecznika Praw Dziecka) polegała na wyposażeniu RPD w silne uprawnienia, pozwalające mu na występowanie przed sądami powszechnymi na prawach przysługujących prokuratorowi, wnoszenie kasacji do Sądu Najwyższego i skargi kasacyjnej do Naczelnego Sądu Administracyjnego, a także występowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym. Prowadziła zatem do maksymalnego zrównania jego pozycji z pozycją, jaką miał Rzecznik Praw Obywatelskich. Trzecia koncepcja (Rzecznika Praw Obywatelskich) optowała za połączeniem obydwu urzędów i dalszym funkcjonowaniem RPD jako zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich[13].

Dalsze prace nad ustawą prowadzone były przez połączone Komisje Edukacji, Nauki i Młodzieży oraz Polityki Społecznej i Rodziny. Komisje przedstawiły sprawozdanie, w którym najbardziej znaczące zmiany wprowadzono do art. 10 i 11 ustawy o RPD, dokonując wzmocnienia kompetencyjnego Rzecznika. Uzyskał on wiele uprawnień o charakterze procesowym: a) został wyposażony w uprawnienie do żądania wszczęcia postępowania w sprawach cywilnych oraz w uprawnienie wzięcia udziału w toczącym się już postępowaniu na prawach przysługujących prokuratorowi; b) otrzymał możność zwrócenia się o wszczęcie postępowania administracyjnego, wniesienia skargi do sądu administracyjnego, a także uczestniczenia w tych postępowaniach na prawach przysługujących prokuratorowi; c) otrzymał prawo do żądania wszczęcia przez uprawnionego oskarżyciela postępowania przygotowawczego w sprawach o przestępstwa oraz wystąpienia z wnioskiem o ukaranie w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach; d) otrzymał prawo zbadania, nawet bez uprzedzenia, każdej sprawy na miejscu oraz zlecania badań oraz sporządzania ekspertyz i opinii.

Ponadto wzmocniono także dotychczasowe uprawnienie Rzecznika, polegające na możności zwracania się do organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji o złożenie wyjaśnień lub udzielenie informacji, a także udostępnienie akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe, przez zastąpienie wyrazów „zwrócić się" wyrazem „żądać"[14].

13 Ibidem, 44.

14 Ibidem, 45–46. Zob. także Kancelaria Sejmu, Biuro Komisji Sejmowych, *Biuletyn z posiedzenia Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży (nr 52) i Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (nr 50)*, Nr 982/VI kad., 22.07.2008 r., https://tinyurl.com/Biuletyn982-VI [dostęp: 20.06.2026].

Rzecznik otrzymał też uprawnienie do odmowy ujawnienia danych osobowych osoby, od której uzyskał informację wskazującą na naruszenie praw lub dobra dziecka oraz osoby, której naruszenie dotyczy. Zmiany zaproponowane przez Komisje dotyczyły też zobowiązania Rzecznika do współdziałania ze stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi, innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony praw dziecka[15].

Ustawą z dnia 24 października 2008 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe[16], z dniem 18 grudnia 2008 r. Rzecznik zyskał nowe kompetencje. Ustawodawca zmodyfikował treść art. 10 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2, uwzględniając postulaty wspomnianych Komisji.

Z dniem 9 listopada 2010 r. Rzecznikowi ponownie rozszerzono zakres kompetencji. Art. 10 ustawy o RPD został wówczas zmieniony ustawą o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw.[17] Do istniejących uprawnień dodano możliwość: a) zgłoszenia udziału w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym wszczętych na podstawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich lub w sprawach skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka oraz brania udziału w tych postępowaniach, b) występowania do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka, c) wniesienia kasacji albo skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia, w trybie i na zasadach określonych w odrębnych przepisach, d) wzięcia udziału w toczącym się już postępowaniu w sprawach nieletnich – na prawach przysługujących prokuratorowi[18].

Następnie ustawą z dnia 9 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka[19] dodano art. 10c, a także zmieniono art. 10 ust. 1 pkt 2 i art. 10 ust. 2. Nowelizacja weszła w życie 1 września 2015 r. i po raz kolejny poszerzała Rzecznikowi kompetencje. Zmiana polegała na uzyskaniu przez Rzecznika możliwości żądania od organów władzy publicznej, zwłaszcza sądów, akt i dokumentów do wglądu w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, a także

15 Ibidem.

16 Dz. U. z 2008 r., Nr 214, poz. 1345.

17 Ustawa z 2010 r. o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., Nr 197, poz. 1307).

18 Art. 10 ust. 1 pkt 2a, 2b, 2c i 3a ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka.

19 Dz. U. z 2015 r., poz. 1192.

możliwości odmowy przez Rzecznika ujawnienia danych osoby, od której uzyskał informację wskazującą na naruszenie praw lub dobra dziecka, oraz osoby, której naruszenie dotyczy, a także dokumentacji zgromadzonej w toku badania sprawy.

Ustawą z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw[20] dokonano nowelizacji ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka. W art. 10 po ust. 1 dodano ust. 1a w brzmieniu: „Rzecznik, kierując się dobrem dziecka oraz przesłankami wskazującymi na brak możliwości zapewnienia dzieciom rodzinnej pieczy zastępczej, wydaje opinię, o której mowa w art. 106 ust. 4 pkt 2 lit. j[21] ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2022 r. poz. 447, 1700 i 2140)".

Kompetencje Rzecznika były rozszerzane w latach 2008, 2010, 2015, 2023 i zostały przez doktrynę ocenione pozytywnie[22]. W obecnym kształcie ustawy kompetencje RPD zawarte są w art. 10.

Warto jeszcze wspomnieć, że w 2016 r., nowelizując ustawę Karta Nauczyciela, ustawodawca wyposażył Rzecznika w dodatkowe kompetencje dotyczące postępowań dyscyplinarnych nauczycieli[23]. Rzecznik dyscyplinarny nauczycieli ma obowiązek zawiadomić Rzecznika Praw Dziecka o wszczęciu postępowania wyjaśniającego dotyczącego czynu naruszającego prawa i dobro dziecka[24]. Dodatkowo Rzecznik uzyskał uprawnienia do zaskarżania postanowień w trakcie postępowania dyscyplinarnego. Rzecznik może wnieść zażalenie do komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji na

20 Dz. U. z 2022 r., poz. 2140; weszła w życie z dniem 1 lutego 2023 r.

21 Wojewoda, na wniosek podmiotu występującego o zezwolenie, może wydać zezwolenie, jeżeli podmiot ten przedstawi opinię Rzecznika Praw Dziecka o zasadności utworzenia placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego – w przypadku, gdy jest to umotywowane szczególnymi potrzebami lokalnymi.

22 Marcin Stębelski, „Opinie w przedmiocie odwołania Rzecznika Praw Dziecka i projektu nowelizacji ustawy o RPD" *Przegląd Sejmowy*, nr 6 (2008): 216; Ewa Bieńkowska, Lidia Mazowiecka, *Prawa ofiar przestępstw* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2009), 99. Przejawem realizacji zasady ochrony dobra dziecka jest możliwość udziału RPD w sprawie o rozwód – *vide*: Daniela Wybrańczyk, *Sytuacja prawna małoletniego dziecka rozwodzących się rodziców* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2022), 104.

23 Ustawa z dnia 18 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 668).

24 Zob. art. 85 ust. 1 zd. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (t.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 515).

postanowienie o umorzeniu postępowania wyjaśniającego dotyczącego czynu naruszającego prawa i dobro dziecka w terminie 14 dni od dnia doręczenia tego postanowienia[25]. Nadto Rzecznik może wnieść zażalenie do odwoławczej komisji dyscyplinarnej na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego dotyczącego czynu naruszającego prawa i dobro dziecka w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia[26].

3 Transformacja Biura Rzecznika Praw Dziecka

Dnia 8 czerwca 2000 r. urząd objął dr Marek Piechowiak, który 8 września złożył dymisję. W budżecie państwa na 2000 r. nie zostały przewidziane żadne środki finansowe na organizację i funkcjonowanie Biura Rzecznika[27]. Rzecznik zatrudniał 4 osoby, a biuro składało się z dwóch pokoi. Od sierpnia do grudnia wpłynęło 67 spraw. Z uwagi na fakt, że sprawowanie funkcji przez pierwszego Rzecznika trwało 2 miesiące, w praktyce instytucja nie rozpoczęła swojego funkcjonowania, stąd też nie poczyniono uwag o stanie przestrzegania praw dziecka w 2000 r.[28]

Miarodajnym rokiem do zweryfikowania działania biura był dopiero rok 2001. Ze sprawozdania za rok 2001 można dowiedzieć się, że budżet RPD wynosił 3 423,5 tys. zł (w tym: wydatki majątkowe – 500 tys. zł, bieżące utrzymanie biura – 2 923,5 tys. zł). Rzecznik – nie mając zapewnionej siedziby – wystosował pisma do MSWiA, MON, Ministerstwa Skarbu, Starostwa, Gminy i Zarządu Miasta Stołecznego Warszawa w sprawie udostępnienia powierzchni. Odpowiedzi były odmowne, więc wynajęto budynek przy ul. Śniadeckich 10. Rzecznik zatrudniał pracowników, specjalistów w zakresie prawa, resocjalizacji, psychologii, pedagogiki, edukacji czy spraw społecznych. Liczba etatów w grudniu 2001 r. wyniosła 30. Przeprowadzono 806 rozmów telefonicznych, wpłynęły 1002 pisma skierowane do RPD, a Rzecznik miał 34 wystąpienia generalne[29]. W kolejnych latach urząd rozwijał się.

25 Zob. art. 85 ust. 5 zd. 2 ustawy Karta Nauczyciela.
26 Zob. art. 85b ust. 2 zd. 2 ustawy Karta Nauczyciela.
27 Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2000, 1.
28 Ibidem, 2–4.
29 Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2001 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, 106–113.

Sprawy podjęte[30] przez Rzecznika w latach 2001–2010

2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
2 230	6 035	9 061	11 876	12 142	8 004	7 981	10 578	14 460	19 665

Opracowanie własne[31]

Sprawy podjęte przez Rzecznika w latach 2011–2020

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
29 256	24 955	48 580	48 818	49 674	46 213	39 182	b.d.[32]	37 411[33]	38 458[34]

Opracowanie własne[35]

Wpływ korespondencji od obywateli i instytucji do Rzecznika w latach 2021–2025

2021	2022	2023	2024	2025
40 674	38 471	42 429	63 411	78 197

Opracowanie własne[36]

W latach 2020–2023 roczny wpływ korespondencji od obywateli i instytucji do Rzecznika utrzymywał się na stałym poziomie ok. 40 tys. W 2020 r. było to 38 458, w 2021 r. – 40 674, w 2022 r. – 38 471, a w 2023 r. – 42 429. W 2024 r.

30 Obejmują sprawy zgłoszone na piśmie, sprawy zgłoszone telefonicznie, sprawy zgłoszone podczas wizyt oraz inne sprawy, w tym wystąpienia generalne.

31 Zob. Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2004 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, 167; Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2010 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, 224.

32 Rzecznik Praw Dziecka nie przedstawił Informacji o działalności za rok 2018.

33 Pisma przychodzące do biura Rzecznika. Pism wychodzących było 24 825. Zob. Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka w 2019 roku oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce, 237.

34 Wpływ korespondencji od obywateli i instytucji, zob. Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka w 2025 roku oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce, 16.

35 Zob. Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2015 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, 358; Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2017 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, 607.

36 Zob. Informacja… za rok 2025, 15.

zarejestrowano 63 411 wpływającej korespondencji, zaś w 2025 r. utrzymał się wyraźny trend wzrostowy i osiągnął 78 197 spraw. Średni miesięczny wpływ korespondencji w 2025 r. do Biura RPD wyniósł 6 516, co stanowi najwyższy wynik w dotychczasowej działalności urzędu[37]. W 2025 r. liczba postępowań sądowych z udziałem Rzecznika wyniosła 1 672[38], zaś Rzecznik wystosował 150 wystąpień generalnych[39], a konsultantki i konsultanci przeprowadzili łącznie 57 649 rozmów telefonicznych i czatów z młodymi osobami[40].

W latach 2015–2021 średni budżet biura Rzecznika Praw Dziecka wynosił ok. 12 mln zł, a w 2022 r. wzrósł do 17 mln zł. Wzrost budżetu Rzecznika Praw Dziecka w 2020 r. wynikał między innymi z kosztów związanych bezpośrednio z przeprowadzką Biura RPD do nowej siedziby przy ul. Chocimskiej 6 w Warszawie oraz z uruchomieniem całodobowego czatu oraz rozbudowaniem działalności Dziecięcego Telefonu Zaufania i kampanii go promującej[41].

W latach 2015–2021 Biuro zatrudniało średnio około 60 osób, co czyni tę instytucję jedną z mniejszych instytucji rzeczniczych. Dla porównania Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich w 2019 r. zatrudniało prawie 290 osób, a Biuro Rzecznika Praw Pacjenta ponad 120 osób w każdym z ostatnich 4 lat[42]. Stan zatrudnienia na koniec roku 2022 wynosił 62 etaty[43], na koniec 2023 r. – 64 etaty[44], w 2024 r. – 74 etaty[45], w 2026 r. – ponad 160 etatów[46].

---

37 Ibidem, 15–16.

38 Ibidem, 23.

39 Ibidem, 28.

40 Ibidem, 74.

41 Małgorzata Szuleka, Maciej Kalisz, *Prawa dziecka w cieniu kryzysu praworządności. Funkcjonowanie urzędu Rzecznika Praw Dziecka w latach 2015–2022* (Warszawa: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2022), 22.

42 Ibidem, 22.

43 Najwyższa Izba Kontroli, *Wystąpienie pokontrolne P/23/001 Wykonanie budżetu państwa w 2022 r. w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka* (Warszawa, 2023), 6, https://tinyurl.com/NIK-RPD-2022 [dostęp: 20.06.2026].

44 Najwyższa Izba Kontroli, *Wystąpienie pokontrolne P/24/001 Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka* (Warszawa, 2024), 10, https://tinyurl.com/NIK-RPD-2023 [dostęp: 20.06.2026].

45 Najwyższa Izba Kontroli, *Wystąpienie pokontrolne P/25/001 Wykonanie budżetu państwa w 2024 r. w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka* (Warszawa, 2025), 5, https://tinyurl.com/NIK-RPD-2024 [dostęp: 20.06.2026].

46 Biuro Rzecznika Praw Dziecka, *Oświadczenie z dnia 11 czerwca 2026 r. w sprawie nieprawdziwych doniesień dotyczących funkcjonowania Urzędu*, https://brpd.gov.pl/2026/0

Analizując powyższe dane, można zaobserwować ogromny rozwój Biura Rzecznika przez ćwierćwiecze jego funkcjonowania, zarówno jeśli chodzi o liczbę interwencji (z 2 tys. do 78 tys.), jak i liczbę pracowników (z 30 do 160), czy aktywność samego Rzecznika (34 wystąpienia generalne w 2001 r. i 150 – w 2025 r.). Pierwszą tendencję zwyżkową podjętych spraw można zauważyć w latach 2004–2005 (11–12 tys.), drugą – w latach 2009–2011 (14–29 tys.), trzecią – w latach 2013–2015 (ok. 50 tys.), a czwartą – w latach 2024–2025 (63–78 tys.). Wyraźny trend wzrostowy miał miejsce w roku 2025. Zdaniem obecnej Rzecznik Moniki Horny-Cieślak: „powyższe świadczy o niespotykanym dotąd zaufaniu do urzędu"[47]. Wzrost zainteresowania można jednak uzasadniać wieloma innymi czynnikami. Jak wynika z raportów za lata 2012–2021 oraz 2020–2025 dotyczących samobójstw w Polsce[48] liczba prób samobójczych dzieci i młodzieży w l. 2012–2021 wynosiła 100–150 rocznie. W latach 2020–2023 wciąż wzrasta liczba dziewcząt, które popełniły samobójstwo. Od roku 2020 wzrost ten wyniósł 63,4%. W latach 2023 i 2024 nastąpił duży spadek liczby samobójstw na poziomie 12,4% w stosunku do roku 2022, kiedy to wystąpił szczyt samobójstw dziewcząt i chłopców. Trend malejący liczby samobójstw dzieci i młodzieży do 19. roku życia utrzymywał się przez dwa lata (2023–2024). W roku 2025 odnotowano jednak niespodziewany wzrost liczby tych samobójstw o 26,8%. Nie można wykluczyć, że właśnie dzieci i młodzież w kryzysie psychicznym korzystają ze wsparcia Biura RPD (telefon, interwencje w szkole, zgłoszenia od rodziców). Kolejnymi czynnikami będą także: coraz bardziej powszechne zjawisko „hejtu" w szkołach i relacjach rówieśniczych, trudności w kontaktach interpersonalnych młodzieży, która dojrzewała w okresie pandemii, nie mając tradycyjnych interakcji z rówieśnikami, uzależnienia, zagrożenia dla małoletnich w Internecie (cyberprzemoc, grooming, sexting, patostreamingi i patotreści), także czynniki społeczne (sytuacja ekonomiczna w kraju, dostępność do pomocy, czy dostęp do rozwoju edukacji i kariery). Wszystkie

6/11/oswiadczenie-biura-rzecznika-praw-dziecka-w-sprawie-nieprawdziwych-doniesien-dotyczacych-funkcjonowania-urzedu/ [dostęp: 20.06.2026].

47 Zob. Informacja… za rok 2025, 15.

48 Halszka Witkowska, *Zachowania samobójcze wśród dzieci i młodzieży. Raport za lata 2012–2021 na podstawie danych Komendy Głównej Policji*, https://tinyurl.com/Raport-Samob-2012-21 [dostęp: 20.06.2026]; Adam Czabański, Halszka Witkowska, *Raport Samobójstwa i próby samobójcze w Polsce w latach 2020–2025 na podstawie danych Komendy Głównej Policji na dzień 20.01.2026*, https://tinyurl.com/Raport-Samob-2020-25 [dostęp: 20.06.2026].

wymienione determinanty powodują wzrost zainteresowania organem, który jest bezpłatny i dedykowany właśnie dzieciom i młodzieży, a który posiada instrumenty reagowania na wspomniane zagrożenia.

Niepokojącym zjawiskiem w działalności Biura Rzecznika było nieprzedstawienie sprawozdania z działalności za 2018 rok. Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich napływały skargi obywateli, że mimo wniosków o udostępnienie informacji publicznej sprawozdanie za 2018 rok nie zostało opublikowane, ani na stronach Biura Rzecznika Praw Dziecka, ani w BIP, ani nie zostało przedłożone Sejmowi. Rzecznik Praw Dziecka poinformował wnioskujących o informację obywateli, że sprawozdanie nie zostało przedstawione Sejmowi poprzedniej kadencji ze względu na zasadę dyskontynuacji prac parlamentu i że zostanie zaprezentowane wraz z informacją za rok 2019 r.[49] Jednak w sprawozdaniu za rok 2019 nie uwzględniono informacji za rok 2018 i nie opublikowano jej na stronach internetowych. Rzecznik Praw Obywatelskich interweniował u Rzecznika Praw Dziecka w tej sprawie. Ponieważ interwencja RPO u Rzecznika Praw Dziecka nie przyniosła oczekiwanych rezultatów, RPO zwrócił się w tej sprawie do Kancelarii Sejmu. Zapytał, czy Rzecznik Praw Dziecka przedstawił swoje sprawozdanie za 2018 rok Sejmowi, a jeśli nie, to czy Sejm planuje o nie zwrócić się do RPD. Rzecznik Praw Obywatelskich podkreślił również, że przedstawienie zaległej informacji RPD jest także niezbędne w kontekście art. 61 Konstytucji RP gwarantującego obywatelom prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej[50]. Kancelaria Sejmu odpowiedziała, że nie wpłynęła informacja o działalności RPD za rok 2018 wraz z uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka. Nie zajęto stanowiska co do tego, czy Sejm planuje zwrócić się o zaległe sprawozdanie[51].

49 Rzecznik Praw Obywatelskich, *Obywatele mają prawo do informacji o działaniach Rzecznika Praw Dziecka. RPO pisze do Kancelarii Sejmu. EDIT: Sejm potwierdza, że jej nie ma*. https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-informacja-roczna-rzecznika-praw-dziecka-prawo-do-informacji [dostęp: 20.06.2026].

50 Ibidem.

51 Szef Kancelarii Sejmu, *Pismo SPS.170.0001.2021.2 do RPO z 14.04.2021 r.* https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Odpowiedz_Sejm_14.04.2021.pdf [dostęp: 20.06.2026].

4 Bilans sukcesów

Przed rokiem 2003 w polskim prawie nie było przepisów jednoznacznie regulujących sposób przesłuchania małoletnich świadków. Wiele spraw kierowanych do Rzecznika dotyczyło niewłaściwego wysłuchiwania małoletnich przez sądy. Rzecznik wskazywał, że trzeba zapewnić dziecku odpowiednie warunki przesłuchania. Prawo nie precyzowało, gdzie powinno być przesłuchane dziecko. Większość sądów, prokuratur i komisariatów nie miała przyjaznych dla dzieci pokoi przesłuchań, brak też było oddzielnych wejść dla ofiar i sprawców przestępstw. Z korespondencji przesyłanej do Rzecznika wynikało również, że sądy w przyjętej praktyce często rezygnują z wysłuchiwania dzieci[52]. W 2003 r. zmieniły się regulacje prawne w tym zakresie i wprowadzono ochronny tryb przesłuchiwania dzieci (jednorazowe przesłuchanie w obecności biegłego psychologa[53]). Następnie w 2005 r. zmodyfikowano treść art. 185a k.p.k. i dodano przepis art. 185b k.p.k.[54] Zgodnie z nowelizacją przesłuchanie pokrzywdzonego w sprawach o przestępstwa określone w rozdziałach XXV (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności) i XXVI (przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece) Kodeksu karnego oraz świadka, którzy w chwili przesłuchania nie ukończyli 15 lat, utrwala się za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk. W przypadku sporządzenia takiego zapisu, należy go odtworzyć na rozprawie głównej. Z kolei od 2008 r. Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Fundacja Dzieci Niczyje wspólnie prowadziły procedurę certyfikacji miejsc przesłuchania dzieci[55].

Kolejna grupa zmian w prawie rodzinnym, które zawdzięczamy Rzecznikowi Praw Dziecka, dotyczy godności i zakazu stosowania kar cielesnych. W 2008 r. uwzględniono jego postulaty i w art. 95 ustawy z dnia

52 Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2003 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, 155.

53 Zob. art. 185a k.p.k. wprowadzony ustawą z dnia 10 stycznia 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2003 r., Nr 17, poz. 155).

54 Art. 185b k.p.k. dodany przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 3 czerwca 2005 r. (Dz. U. z 2005 r., Nr 141, poz. 1181) zmieniającej tę ustawę z dniem 29 sierpnia 2005 r.

55 Daria Drab, „Certyfikaty Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci" *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, nr 1 (2010): 118.

25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy[56] dodano odwołanie do godności[57], zaś w 2010 r. wprowadzono do k.r.o.[58] art. 96^1[59]. Była to zasługa wieloletnich zabiegów Rzecznika Marka Michalaka[60]. Przed r. 2010 istniał w Polsce w prawie karnym tzw. kontratyp karcenia małoletniego, który dopuszczał klaps w celach wychowawczych. Działania Rzecznika doprowadziły do zmiany nie tylko k.r.o., ale także ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Z dniem 1 sierpnia 2010 r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie[61]. Ustawa stanowczo zakazuje rodzicom używania kar cielesnych wobec dzieci oraz zadawania wszelkiego rodzaju cierpień psychicznych, takich jak poniżanie, wyśmiewanie itp. W razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie, pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny. Doktryna oceniła pozytywnie tę zmianę[62].

Nie sposób odmówić Rzecznikowi sukcesów na polu spraw zdrowotnych dotyczących najmłodszych. Rzecznik wielokrotnie apelował o stworzenie kompleksowej polityki państwa w zakresie poprawy stanu zdrowia zębów u dzieci, obejmującej skuteczną profilaktykę oraz poprawę dostępności do świadczeń stomatologicznych. W rezultacie w 2016 r. Minister Zdrowia

56 Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 236), dalej: k.r.o.

57 Art. 95 § 1 k.r.o. – w brzmieniu obowiązującym od dnia 13 czerwca 2009 r., nadanym przez art. 1 pkt 13 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2008 r., Nr 220, poz. 1431): „Władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka, z poszanowaniem jego godności i praw".

58 Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., Nr 125, poz. 842).

59 Art. 96^1 k.r.o.: „Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych".

60 Rzecznik Praw Dziecka, Pismo z dnia 10 sierpnia 2007 r., ZBA-500-19/07/MD/KSz; Rzecznik Praw Dziecka, Pismo z dnia 10 października 2007 r., DUE(MSZ)403-60-2007/MC – zob. Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2007 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, 84–85.

61 Ustawa z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2010 r., Nr 125, poz. 842).

62 „Wprowadzenie do polskiego ustawodawstwa wyraźnego zakazu stosowania kar cielesnych należy ocenić pozytywnie" – Sylwia Spurek, *Przeciwdziałanie przemocy domowej. Komentarz* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2023), 479.

powołał Zespół do spraw opracowania rozwiązań na rzecz poprawy stanu zdrowia jamy ustnej u dzieci, który miał opracować rozwiązania zapewniające uzyskanie odpowiednich mechanizmów na wykształcenie właściwych postaw zdrowotnych dotyczących zdrowia jamy ustnej u całych rodzin. Opracowany został dokument zawierający diagnozę stanu stomatologicznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży, w którym zwrócono uwagę na szereg problemów. Wypracowana diagnoza potwierdziła wnioski zgłoszone przez Rzecznika. Zaproponowany model organizacji stomatologicznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą zakłada objęcie społeczeństwa powszechną edukacją zdrowotną dotyczącą stanu zdrowia jamy ustnej, w tym promowanie zdrowia jamy ustnej już wśród dzieci przedszkolnych. Jednocześnie zakłada wprowadzenie podziału na podstawową i specjalistyczną opiekę stomatologiczną dla dzieci, aby każde dziecko miało dostęp do wybranego lekarza podstawowej opieki stomatologicznej, który w razie potrzeby skieruje je do specjalisty[63].

Rzecznik wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność rozszerzenia kalendarza obowiązkowych szczepień ochronnych o szczepienia przeciwko pneumokokom. Na jego wniosek zostały one wprowadzone do kalendarza obowiązkowych szczepień ochronnych. Zasadność wprowadzenia tego szczepienia związana jest z poważnymi powikłaniami po zakażeniu wywołanym przez pneumokoki. Od 1 stycznia 2017 r. szczepieniem przeciwko pneumokokom objęte zostały wszystkie dzieci urodzone po 31 grudnia 2016 r.[64] Rzecznik częstokroć zwracał uwagę, że dzieci przewlekle chore na chorobę Leśniowskiego-Crohna powinny być otoczone prawidłową opieką zdrowotną. Dotychczas dedykowany im program był zbyt krótki do uzyskania remisji choroby. Od 1 stycznia 2017 r., zgodnie z przedstawionymi przez Rzecznika postulatami, długość programu lekowego dla dzieci cierpiących na chorobę Leśniowskiego-Crohna została wydłużona z 12 do 24 miesięcy[65].

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie domagał się zwiększenia ochrony dzieci przed przemocą ze strony dorosłych w jednostkach systemu oświaty. W tym celu od 2011 r. konsekwentnie zabiegał o wprowadzenie zmian w trybie postępowania dyscyplinarnego nauczycieli. Postulaty Rzecznika

63 Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2016 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, 441.

64 Ibidem, 442.

65 Ibidem, 20–22.

zostały uwzględnione. W maju 2016 r. weszły w życie przepisy znowelizowanej ustawy Karta Nauczyciela.

Kolejne doniosłe osiągnięcie Rzecznika miało miejsce w 2017 r., gdy doprowadził do zmiany w ustawie Kodeks karny. Wystąpił on do Prezydenta RP z propozycją zwiększenia poziomu ochrony prawnokarnej małoletnich ofiar przestępstw, a Prezydent, przychylając się do wniosku, przedstawił go Sejmowi RP jako projekt noweli. Ustawa[66] zmieniająca przepisy weszła w życie 13 lipca 2017 r. Zaostrzyła ona odpowiedzialność sprawców przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, wolności, rodzinie i opiece oraz wprowadziła kwalifikowane typy przestępstw z uwagi na osobę pokrzywdzonego (małoletni) lub sposób działania sprawcy (działanie ze szczególnym okrucieństwem)[67].

Realizacji doczekały się również kolejne apele Rzecznika w zakresie uszczelniania systemu ochrony dziecka przed seksualnym wykorzystaniem. Od października 2017 r. obowiązuje ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym[68], która wprowadziła szczególne środki ochrony obywateli. Wprowadzono rejestry sprawców przestępstw seksualnych oraz mapy miejsc szczególnego zagrożenia przestępczością na tle seksualnym. Ważnym elementem zmian jest nałożenie na pracodawców i innych organizatorów obowiązku uzyskiwania z Rejestru informacji o osobach, z którymi ma być nawiązany stosunek pracy lub przed dopuszczeniem ich do innej działalności związanej z bezpośrednimi i stałymi kontaktami z dziećmi[69].

Rzecznik Praw Dziecka od lat zabiegał o przywrócenie skargi kasacyjnej w sprawach opiekuńczych, rozstrzyganych w oparciu o uregulowania zawarte w Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, wnioskując do Prezydenta RP oraz Ministra Sprawiedliwości o podjęcie prac legislacyjnych nad zmianą art. 519^1 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego[70]. Rzecznik brał udział w pracach legislacyjnych. Jedna z uwzględnionych uwag dotyczyła terminu do wniesienia skargi kasacyjnej m.in. przez Rzecznika Praw Dziecka,

66 Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2017 r., poz. 773).

67 Informacja… za rok 2017, 550.

68 T.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 110.

69 Informacja… za rok 2017, 551.

70 T.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 468, dalej: k.p.c.

który ostatecznie został wydłużony z dwóch do czterech miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie. W efekcie dnia 26 stycznia 2018 r. Sejm RP uchwalił ustawę wprowadzającą przepisy wnioskowane przez Rzecznika[71].

Realizacji doczekały się również wieloletnie starania Rzecznika o wprowadzenie prawnego zakazu korzystania z solarium przez osoby małoletnie. Ustawą z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium[72] wprowadzono postulowany zakaz[73]. Zmagania Rzecznika w tej materii szczegółowo opisują przedstawiciele doktryny[74], uznając jego działania za zadowalające.

Osiągnięciem wartym odnotowania było wprowadzenie do porządku prawnego tzw. *ustawy Kamilka*. Ustawa o ochronie małoletnich to projekt poselski stworzony przez wiceministra sprawiedliwości Marcina Romanowskiego, którego wspierali eksperci z zakresu ochrony dzieci przed krzywdzeniem, w tym adw. Monika Horna-Cieślak, późniejsza Rzeczniczka Praw Dziecka. W dniu 15 lutego 2024 r. weszła w życie nowelizacja Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego[75], a także ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich[76]. Zgodnie z nowelizacją na pracodawców i innych organizatorów w zakresie działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich nałożono obowiązek uzyskania zaświadczenia o niekaralności,

71 Ustawa z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1236 ze zm.), którą dodano do art. 519^1 k.p.c. przepisy §§ 2^1 i 2^2. Zob. też Informacja… za rok 2017, 551–552.

72 Dz. U. z 2017 r., poz. 2111.

73 Informacja… za rok 2017, 553.

74 Wystąpienia Rzecznika z lat 2009, 2010, 2014, 2015 i dwa wystąpienia z 2016 r.; zob. szerzej Martyna Seroka, „Ochrona zdrowia małoletniego przed następstwami korzystania z solarium", [w:] *Prawa dziecka. Perspektywa publicznoprawna*, red. Dagmara Jaroszewska-Choraś, Agnieszka Kilińska-Pękacz, Agnieszka Wedeł-Domaradzka (Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2019), 184–185.

75 Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 1606).

76 Ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz. U. z 2016 r., poz. 862).

w tym przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności od osób, które będą miały kontakt z dziećmi.

W 2025 r. prowadzono również prace nad nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich oraz niektórych innych ustaw (*ustawa Kamilka*). Rzecznik podejmował działania, by na każdym etapie przedstawiać swoje stanowisko. 30 kwietnia 2025 r. w piśmie do Ministerstwa Sprawiedliwości wskazywał, że projekt zawiera ważne postanowienia w zakresie doprecyzowania przepisów ustawy. Jednak niektóre zmiany zdecydowanie zmniejszają ochronę małoletnich i stanowią krok w tył w zakresie ochrony małoletnich przed krzywdzeniem. Nowelizacja wzbudziła liczne wątpliwości na etapie prac parlamentarnych również po stronie organizacji pozarządowych. W Sejmie i Senacie Rzecznik zabierał głos, apelując o rozwagę w zakresie tworzenia nowych przepisów. Niezależnie od powyższego ustawa została przyjęta 5 sierpnia 2025 r. Rzecznik przedłożył Prezydentowi RP negatywną opinię do tego aktu prawnego. Wskazał, że ustawa obniża standard ochrony dzieci w Polsce przed nadużyciami, zwłaszcza seksualnymi, mogąc narazić dzieci na poważne konsekwencje w zakresie zdrowia zarówno psychicznego, jak i fizycznego poprzez wprowadzenie nieuzasadnionych wyjątków umożliwiających całkowite odstąpienie od realizacji obowiązków weryfikacji karalności bądź obowiązki te, w sposób nieuzasadniony, łagodzi. Dnia 29 sierpnia 2025 r. Prezydent RP zawetował przedmiotową ustawę[77].

5 Bilans niepowodzeń

Rzecznik przez szereg lat wskazywał na brak procedury wysłuchania dziecka w postępowaniu cywilnym. Brak przepisów w tym zakresie powodował nienależyte zabezpieczenie praw dziecka w postępowaniu sądowym oraz mógł powodować zarzuty procesowe. Zdaniem Rzecznika określenie warunków wysłuchania na poziomie aktu wykonawczego[78] było niewystarczające, a ogólnikowość regulacji nie stanowiła dostatecznej gwarancji ochrony praw dziecka w postępowaniu. Podkreślił, że brakuje regulacji, które określałyby sposób, formę i warunki prowadzenia wysłuchania dziecka. Małoletni

77 Informacja… za rok 2025, 63–64.

78 1 stycznia 2016 r. wszedł w życie § 154 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2316).

wysłuchiwany w postępowaniu cywilnym, w przeciwieństwie do dziecka zeznającego w charakterze świadka w postępowaniu karnym, nie ma jasno określonych praw i obowiązków. Rzecznik dostrzegał ten problem w latach 2015[79], 2016[80] i 2017[81]. W latach 2019[82], 2021[83], 2022[84] uznał, że w czynnościach wysłuchania dziecka, poniżej 15. roku życia, obligatoryjnie powinien brać udział psycholog, tak jak gwarantują to przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego[85]. Z analizy prowadzonych przez Rzecznika spraw wynika, że wysłuchanie dziecka w postępowaniu cywilnym odbywa się na sali sądowej. Dopiero od dnia 15 lutego 2024 r. art. 216^2 k.p.c.[86] reguluje kwestie wysłuchania dziecka w postępowaniu cywilnym. Zgodnie z jego treścią wysłuchanie dziecka następuje na posiedzeniu niejawnym, które odbywa się w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach w siedzibie sądu lub, jeżeli dobro dziecka tego wymaga, poza jego siedzibą. W wysłuchaniu dziecka, oprócz sędziego, może brać udział wyłącznie biegły psycholog, jeżeli z uwagi na stan zdrowia, rozwój umysłowy lub wiek dziecka niezbędne jest zapewnienie mu pomocy psychologicznej podczas wysłuchania lub zachodzi konieczność udzielenia pomocy sędziemu w zakresie rozpoznania potrzeb dziecka podczas wysłuchania. Z przebiegu wysłuchania dziecka sporządza się notatkę urzędową. Przebiegu wysłuchania dziecka nie utrwala się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk[87]. Wprawdzie Rzecznik doprowadził do korzystnej zmiany przepisów, co można by przypisać ostatecznie do jego sukcesów, ale w związku z tym, że zajęło to ponad 10 lat, moim zdaniem, zasługuje na przypisanie do jego niepowodzeń, z uwagi na zbyt długą realizację ochrony praw w tym zakresie.

79 Informacja… za rok 2015, 67–68.

80 Informacja… za rok 2016, 80.

81 Informacja… za rok 2017, 568.

82 Informacja… za rok 2019, 243.

83 Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2021 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce, 265.

84 Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2022 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce, 293.

85 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 490).

86 Dodany przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 1606).

87 Art. 216^2 § 1–3 k.p.c.

Kolejna kwestia, która jest podnoszona przez Rzecznika bezskutecznie od lat (2016[88], 2017[89], 2021[90], 2022[91], 2023[92]), to brak obowiązku poddania się badaniu materiału genetycznego w sprawach o pochodzenie dziecka. Brak ustawowego obowiązku poddania się badaniom genetycznym jest częstym powodem do utrudniania procedowania sądu w sprawach o ustalenie pochodzenia dziecka. Zachodzi konieczność stworzenia podstawy prawnej do przeprowadzania badań DNA w uzasadnionych przypadkach – bez wymaganej zgody, jeżeli pozostaje to w najlepszym interesie dziecka. W latach 2024–2025 powyższa kwestia nie leżała w sferze zainteresowań Rzecznika.

Od lat Rzecznik wskazuje na brak regulacji w zakresie sankcji karnej za niewykonywanie orzeczeń dotyczących kontaktów z dzieckiem i dostrzegał ten problem w latach 2019[93], 2021[94], 2022[95], 2023[96]. W latach 2024–2025 powyższa kwestia nie leżała w sferze zainteresowań Rzecznika.

Rzecznik ponad 20 lat temu dostrzegł problem w narażeniu dzieci na niestosowne treści rozpowszechniane w kinach. Do Rzecznika od wielu lat rodzice kierują skargi, że nauczyciele zabierają do kina dzieci na filmy niedostosowane do ich wieku (np. zbyt drastyczne). Rzecznik zajmował się tym problemem w latach 2003–2004, 2006–2008, 2011, 2013–2017, kierując wystąpienia generalne do różnych podmiotów, m.in. wielokrotnie do Ministra Kultury (później Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego), Przewodniczącego sejmowej Podkomisji ds. rozpatrzenia projektu ustawy o kinematografii, Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji czy Dyrektora Instytutu Sztuki Filmowej. Do dziś brakuje norm określających procedurę nadawania oznaczenia kategorii wiekowej filmom wyświetlanym w kinach. Oznaczenie nadawane jest przez dystrybutorów filmów według ich swobodnego uznania. Często filmom nadawano oznaczenia zaniżonej kategorii wiekowej, co narażało małoletnich na odbiór treści

88 Informacja… za rok 2016, 459.
89 Informacja… za rok 2017, 571.
90 Informacja… za rok 2021, 267.
91 Informacja… za rok 2022, 294.
92 Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2023 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce, 235.
93 Informacja… za rok 2019, 241.
94 Informacja… za rok 2021, 264.
95 Informacja… za rok 2022, 293.
96 Informacja… za rok 2023, 234.

niedostosowanych do ich psychofizycznego rozwoju. Problem ten dostrzegła także doktryna, w pełni popierając stanowisko Rzecznika[97].

Kolejna kwestia, która od lat budzi poruszenie, to brak ratyfikacji przez Polskę tzw. III Protokołu. Konwencja o prawach dziecka została uzupełniona trzema protokołami fakultatywnymi. Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku w dniu 19 grudnia 2011 r. (tzw. III Protokół) został podpisany przez Polskę w 2013 roku i wciąż oczekuje na ratyfikację[98]. Ustanawia on istotny mechanizm ochrony praw dziecka. Przyznaje każdemu dziecku, grupie dzieci, a także innym osobom działającym w ich imieniu, możliwość zawiadomienia Komitetu Praw Dziecka o tym, że dziecko lub dzieci stały się ofiarami naruszenia praw przyznanych w Konwencji. Jego ratyfikowanie pozwoliłoby dzieciom zakwestionować ograniczenie ich prawa do edukacji, pozbawienie kontaktu z rodzicami czy brak zapewnienia im ochrony przed przemocą[99]. Podpisania III Protokołu domagał się jeszcze Rzecznik Marek Michalak[100], a obecnie Rzecznik Monika Horna-Cieślak[101]. Postulat ratyfikacji III Protokołu

97 Tak Martyna Seroka, referat: *Ochrona małoletnich przed kontaktem z niepożądanymi treściami utworów filmowych*, V Ogólnopolska Konferencja Naukowa Prawa Rodzinnego „Małoletni w rodzinie – aspekty prawne", Toruń, 19 marca 2026 r.

98 Koalicja Organizacji Pozarządowych monitorujących wdrażanie Konwencji o prawach dziecka w Polsce, UNICEF, *Zalecenia Komitetu Praw Dziecka ONZ dla Polski. Ocena realizacji i rekomendacje dla władz* (Warszawa, 2025), 92, https://tinyurl.com/UNICEF-dla-Polski [dostęp: 20.06.2026].

99 UNICEF Polska, *III Protokół do Konwencji o prawach dziecka – na drodze do lepszej ochrony najmłodszych*. https://tinyurl.com/UNICEF-III-Protokol [dostęp: 20.06.2026].

100 Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu z 16 czerwca 2011 r. skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej zwrócił się o poparcie działań mających na celu uchwalenie III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka, zawierającego propozycję wyposażenia Komitetu Praw Dziecka w możliwość rozpoznawania skarg indywidualnych (ZSM/500/4/2011/AJ). W wystąpieniu z 4 grudnia 2013 r. do Ministra Edukacji Narodowej Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań ukierunkowanych na przedłożenie Radzie Ministrów wniosku o ratyfikację III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury skargowej (ZSM/500/3/2013/AJ). Zob. także wystąpienia z dnia: 4 kwietnia 2014 r. (sygn. ZSM/500/1/2014/AJ), 27 sierpnia 2014 r. (sygn. ZSM/500/1/2014/AJ), czy 27 lutego 2015 r. (sygn. ZSM/422/2/2015/AJ).

101 W wystąpieniu generalnym z 26 marca 2024 r. Rzecznik Praw Dziecka zaapelowała do Prezesa Rady Ministrów (ZSM.422.3.2024) o pilne podjęcie działań na rzecz ratyfikacji przez Polskę III Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka. Następnie w wystąpieniu generalnym z dnia 29 maja 2024 r.

nie zyskał poparcia Rzecznika Mikołaja Pawlaka, który w przedstawionym piśmie (nr ZSM.420.9.2021.AC) z 23 września 2021 r. nie dostrzegł potrzeby związania się przez Rzeczpospolitą Polską postanowieniami przedmiotowego Protokołu[102]. Rozbieżność stanowisk Rzeczników w tej sprawie jest niepokojąca, a tym bardziej brak ratyfikacji Protokołu od 15 lat przez Polskę, przy tak wysokiej aktywności Rzeczników w tej sprawie (8 wystąpień generalnych).

W dniu 12 lipca 2018 r. Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak zaprezentował nowy projekt Kodeksu rodzinnego, opracowany przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego przy Rzeczniku Praw Dziecka. Projekt nie zyskał powszechnego poparcia środowiska naukowego[103]. Z uwagi na fakt, że Rzecznik nie posiada prawa inicjatywy ustawodawczej, projekt ustawy został przedłożony Prezydentowi i posłom. Żaden jednak z podmiotów legitymowanych do zgłaszania ustaw nie podjął dalszego procedowania i projekt nie trafił nigdy pod obrady sejmowe. Rzecznik Marek Michalak projekt zmiany przepisów przedstawił pod koniec swojej kadencji, a jego następca, Mikołaj Pawlak, nie kontynuował prac nad tym projektem.

(ZSM.422.3.2024) zwróciła się do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej o przekazanie stanowiska w zakresie potrzeb włączenia do krajowego porządku prawnego III Protokołu fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka. Rzecznik nie otrzymała odpowiedzi na wystąpienie z dnia 29 maja 2024 r., więc wystąpieniem generalnym z 31 sierpnia 2025 r. (ZSM.422.3.2024) ponownie zwróciła się do resortu o podjęcie pilnych działań w celu jak najszybszej ratyfikacji.

102 Senat RP, Petycja z dnia 9 grudnia 2020 r. w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej wyrażającej zgodę na ratyfikację przez Polskę Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku w dniu *19 grudnia 2011 r. (P10-127/20)*. https://www.senat.gov.pl/prace/petycje/wykaz-tematow-petycji/petycja,551.html [dostęp: 20.06.2026].

103 Szeroko opisuje kontekst powstania i jego mankamenty Marek Andrzejewski, „Wokół projektu Kodeksu rodzinnego przedłożonego w lipcu 2018 r. przez Rzecznika Praw Dziecka" *Prawo w Działaniu – Sprawy cywilne*, nr 40 (2019): 9–42. Zob. też Mirosław Nazar, „Projekt kodeksu rodzinnego i postulaty gałęziowego wyodrębnienia prawa rodzinnego" *Przegląd Sądowy*, nr 7–8 (2019): 7–25; Ordo Iuris, *Ideologia zamiast prawa – projekt Kodeksu rodzinnego przygotowany przez Rzecznika Praw Dziecka*. https://ordoiuris.pl/analiza/ideologia-zamiast-prawa-projekt-kodeksu-rodzinnego-przygotowany-przez-rzecznika-praw-dziecka/ [dostęp: 20.06.2026].

6 | Podsumowanie

Z uwagi na ograniczenia niniejszego opracowania nie sposób przywołać wszystkich, doniosłych osiągnięć Rzecznika Praw Dziecka na przestrzeni ćwierćwiecza. Niemniej jednak, doceniając ogromny wkład w ochronę dzieci i młodzieży, należy oddać hołd instytucji – niezależnie od krytyki poszczególnych osób piastujących tę funkcję na przestrzeni lat.

Jako postulat *de lege ferenda* dla ustrojodawcy można przedstawić propozycję wyposażenia Rzecznika w prawo inicjatywy ustawodawczej oraz możliwość wystąpienia z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego. Zgodnie z art. 118 Konstytucji RP z 1997 r. inicjatywa ustawodawcza przysługuje posłom, Senatowi, Prezydentowi, Radzie Ministrów i co najmniej 100 tys. obywateli. Jak pokazuje lektura sprawozdań rocznych, Rzecznicy inicjowali nowe akty prawne[104], ale zawsze korzystali z pośrednictwa posłów, Senatu czy Prezydenta. Jeśli więc Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją, to Rzecznik, jako organ powołany rangą Konstytucji do ochrony dzieci, aby mógł realizować zasadę dobra dziecka, powinien móc niezależnie od innych podmiotów realizować to uprawnienie. Zgodnie z art. 191 Konstytucji RP z 1997 r. w gronie podmiotów legitymowanych do wystąpienia z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego zabrakło Rzecznika Praw Dziecka. Jeśli uprawnionymi podmiotami uczyniono Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokuratora Generalnego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, to Rzecznik Praw Dziecka, który jest również rzecznikiem w randze konstytucyjnej – tym bardziej powinien być umocowany do składania wniosków do TK. Sama możliwość zgłoszenia udziału w postępowaniach przed TK wszczętych na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich czy skargi konstytucyjnej w mojej ocenie jest niewystarczająca. Rzecznik winien mieć samodzielność w tym zakresie, a wiązanie go treścią już sformułowanego wniosku przez inny

104 Mikołaj Pawlak przedstawił projekt zmiany ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz Kodeksu postępowania karnego, który umożliwia mu występowanie w sprawach karnych na prawach prokuratora po stronie godności pokrzywdzonego przestępstwem dziecka, Monika Horna-Cieślak przygotowała projekt ustawy, której celem jest zwiększenie ochrony dzieci przed przemocą.

podmiot, powoduje brak autonomii w tym zakresie i możliwości formułowania własnych postulatów.

Jako postulat *de lege ferenda* dla ustawodawcy zaproponować można wyposażenie Rzecznika w uprawnienia podobne do uprawnień Rzecznika Praw Obywatelskich z art. 12[105] ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich[106]. Szczególnie przydatna byłaby możliwość zwrócenia się do Sejmu o zlecenie Najwyższej Izbie Kontroli przeprowadzenia kontroli dla zbadania określonej sprawy. W przeszłości Rzecznik Praw Dziecka deklarował, że potrzebuje wsparcia i pomocy Najwyższej Izby Kontroli. W 2015 r. obie instytucje podpisały porozumienie, aby NIK przyjrzała się działaniu instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na mocy porozumienia NIK miała przekazywać Rzecznikowi Praw Dziecka raporty i wystąpienia pokontrolne, w których znajdzie się problematyka dzieci i rodziny[107]. Zasadne zatem byłoby, aby Rzecznik mógł inicjować przeprowadzenie kontroli przez NIK w podmiotach, które ustawowo są objęte jego kontrolą, a zakres dotyczyłby nieprawidłowości związanych z szeroko pojętym bezpieczeństwem małoletnich.

Instytucja Rzecznika Praw Dziecka jako samodzielny podmiot ma swoich zwolenników[108] i przeciwników[109]. Kończąc wywody opowiadam się jako zdecydowany przeciwnik koncepcji połączenia dwóch organów ochrony prawnej, tj. Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka, jako jego zastępcy. Przeciwna jestem też pomysłowi wyrugowania Rzecznika Praw Dziecka i stworzenia odrębnego wydziału dotyczącego problematyki dzieci w Biurze RPO. Rzecznik Praw Dziecka jako samodzielny podmiot funkcjonuje w Finlandii, Norwegii, Szwecji, Królestwie Niderlandów, Chorwacji, Islandii, Irlandii, Litwie czy Luksemburgu. Rzecznik Praw Dziecka zajmuje się wyłącznie dobrostanem osób poniżej 18. roku życia,

105 Podejmując sprawę Rzecznik może: 1) samodzielnie prowadzić postępowanie wyjaśniające; 2) zwrócić się o zbadanie sprawy lub jej części do właściwych organów, w szczególności organów nadzoru, prokuratury, kontroli państwowej, zawodowej lub społecznej; 3) zwrócić się do Sejmu o zlecenie Najwyższej Izbie Kontroli przeprowadzenia kontroli dla zbadania określonej sprawy lub jej części.

106 Ustawa z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1264).

107 Najwyższa Izba Kontroli, *NIK i Rzecznik Praw Dziecka zacieśniają współpracę*. https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-wspolnie-z-rzecznikiem-praw-dziecka.html [dostęp: 20.06.2026].

108 Tadeusz Smyczyński, Mirosław Nazar.

109 Adam Zieliński, Tadeusz Zieliński, Andrzej Zoll.

a skala rozwoju tej instytucji wskazuje na dynamiczne zmiany społeczne i konieczność zachowania autonomii tej funkcji od innych, jej podobnych.

Bibliografia

Andrzejewski Marek, „Wokół projektu Kodeksu rodzinnego przedłożonego w lipcu 2018 r. przez Rzecznika Praw Dziecka" *Prawo w Działaniu. Sprawy Cywilne*, nr 40 (2019): 9–42.

Bieńkowska Ewa, Lidia Mazowiecka, *Prawa ofiar przestępstw*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2009.

Biuro Rzecznika Praw Dziecka, *Oświadczenie z dnia 11 czerwca 2026 r. w sprawie nieprawdziwych doniesień dotyczących funkcjonowania Urzędu*. https://brpd.gov.pl/2026/06/11/oswiadczenie-biura-rzecznika-praw-dziecka-w-sprawie-nieprawdziwych-doniesien-dotyczacych-funkcjonowania-urzedu/.

Czabański Adam, Halszka Witkowska, *Raport. Samobójstwa i próby samobójcze w Polsce w latach 2020–2025 na podstawie danych Komendy Głównej Policji na dzień 20.01.2026*. https://tinyurl.com/Raport-Samob-2020-25.

Drab Daria, „Certyfikaty Przyjaznych Pokoi Przesłuchań Dzieci" *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, nr 1 (2010): 118–122.

Florczak-Wątor Monika, „Komentarz do art. 72", [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. Piotr Tuleja. 261–264. Warszawa: Wolters Kluwer, 2023.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2000.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2001 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2003 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2004 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2007 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2010 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2015 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2016 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2017 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.

Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka w 2019 roku oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2021 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2022 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2023 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka w 2025 roku oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce.

Jaros Paweł J., *Rzecznik Praw Dziecka w Polsce*. Warszawa: Biuro Rzecznika Praw Dziecka, 2013.

Koalicja Organizacji Pozarządowych monitorujących wdrażanie Konwencji o prawach dziecka w Polsce, UNICEF, *Zalecenia Komitetu Praw Dziecka ONZ dla Polski. Ocena realizacji i rekomendacje dla władz*. Warszawa, 2025. https://tinyurl.com/UNICEF-dla-Polski.

Najwyższa Izba Kontroli, *NIK i Rzecznik Praw Dziecka zacieśniają współpracę*. https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-wspolnie-z-rzecznikiem-praw-dziecka.html.

Najwyższa Izba Kontroli, *Wystąpienie pokontrolne P/23/001. Wykonanie budżetu państwa w 2022 r. w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka*. Warszawa, 2023. https://tinyurl.com/NIK-RPD-2022.

Najwyższa Izba Kontroli, *Wystąpienie pokontrolne P/24/001. Wykonanie budżetu państwa w 2023 r. w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka*. Warszawa, 2024. https://tinyurl.com/NIK-RPD-2023.

Najwyższa Izba Kontroli, *Wystąpienie pokontrolne P/25/001. Wykonanie budżetu państwa w 2024 r. w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka*. Warszawa, 2025. https://tinyurl.com/NIK-RPD-2024.

Nazar Mirosław, „Niektóre zagadnienia małżeństwa i rodziny w świetle unormowań Konstytucji RP z dnia 2 kwietnia 1997 r." *Rejent*, nr 5 (1997): 100–125.

Nazar Mirosław, „Projekt kodeksu rodzinnego i postulaty gałęziowego wyodrębnienia prawa rodzinnego" *Przegląd Sądowy*, nr 7–8 (2019): 7–25.

Ordo Iuris, *Ideologia zamiast prawa – projekt Kodeksu rodzinnego przygotowany przez Rzecznika Praw Dziecka*. https://ordoiuris.pl/analiza/ideologia-zamiast-prawa-projekt-kodeksu-rodzinnego-przygotowany-przez-rzecznika-praw-dziecka/.

Rzecznik Praw Dziecka, *Poczet Rzeczników w Polsce*. https://brpd.gov.pl/poczet-rzecznikow-w-polsce/.

Rzecznik Praw Obywatelskich, *Obywatele mają prawo do informacji o działaniach Rzecznika Praw Dziecka. RPO pisze do Kancelarii Sejmu*. https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-informacja-roczna-rzecznika-praw-dziecka-prawo-do-informacji.

Senat RP, *Petycja z dnia 9 grudnia 2020 r. w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej wyrażającej zgodę na ratyfikację przez Polskę Protokołu fakultatywnego do Konwencji*

o prawach dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień (P10-127/20). https://www.senat.gov.pl/prace/petycje/wykaz-tematow-petycji/petycja,551.html.

Seroka Martyna, „Ochrona zdrowia małoletniego przed następstwami korzystania z solarium", [w:] *Prawa dziecka. Perspektywa publicznoprawna*, red. Dagmara Jaroszewska-Chorąś, Agnieszka Kilińska-Pękacz, Agnieszka Wedeł-Domaradzka. 183–191. Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2019.

Spurek Sylwia, *Przeciwdziałanie przemocy domowej. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2023.

Stębelski Marcin, „Opinie w przedmiocie odwołania Rzecznika Praw Dziecka i projektu nowelizacji ustawy o RPD" *Przegląd Sejmowy*, nr 6 (2008): 209–224.

Szef Kancelarii Sejmu, *Pismo SPS.170.0001.2021.2 do Rzecznika Praw Obywatelskich z 14.04.2021 r*. https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Odpowiedz_Sejm_14.04.2021.pdf.

Szuleka Małgorzata, Maciej Kalisz, *Prawa dziecka w cieniu kryzysu praworządności. Funkcjonowanie urzędu Rzecznika Praw Dziecka w latach 2015–2022*. Warszawa: Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2022.

UNICEF Polska, *III Protokół do Konwencji o prawach dziecka – na drodze do lepszej ochrony najmłodszych*. https://tinyurl.com/UNICEF-III-Protokol.

Witkowska Halszka, *Zachowania samobójcze wśród dzieci i młodzieży. Raport za lata 2012–2021 na podstawie danych Komendy Głównej Policji*. https://tinyurl.com/Raport-Samob-2012-21.

Wybrańczyk Daniela, *Sytuacja prawna małoletniego dziecka rozwodzących się rodziców*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2022.

Zieliński Adam, „Instytucja Rzecznika Praw Dziecka w świetle Konstytucji", [w:] *W trosce o rodzinę. Księga pamiątkowa ku czci Profesor Wandy Stojanowskiej*, red. Mirosław Kosek, Jerzy Słyk. 617–627. Warszawa: C.H. Beck, 2008.

This article is published under a Creative Commons Attribution 4.0 International license.
For guidelines on the permitted uses refer to
https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode